

Latvijas Republikas ārlietu ministra Edgara Rinkēviča uzruna Saeimas ārpolitikas debatēs 2023. gada 26. janvārī

Augsti godātais Valsts prezidenta kungs,

Augsti godātais Saeimas priekšsēdētāja kungs,

godātais Saeimas prezidij,

godātais Ministru prezidenta kungs,

cienītās deputātes un godātie deputāti, kolēģi ministri,

ekselences,

dāmas un kungi!

2022. gada 24. februāra rītā līdz ar Krievijas Federācijas iebrukumu Ukrainā sabruka miers Eiropā un starptautiskajai kārtībai tika dots smags trieciens. Eiropā plosās karš. Mūsu morālā un politiskā izvēle ir skaidrs atbalsts Ukrainai līdz tās galīgai uzvarai, jo tikai tā var panākt ilgstošu mieru Eiropā, nostiprinot mūsu drošību.

Pašlaik pret Krievijas agresiju cīnās, cieš badu, salst, tiek deportēti un mirst ukraiņi – neatkarīgās un brīvās Ukrainas karavīri un civiliedzīvotāji. Tas notiek tādēļ, ka liela daļa Krievijas sabiedrības tic, ka var atgriezties imperiālisma un koloniālisma periodā. Tā tic savai izredzētībai un nesodāmībai.

“Nekad “mīļā miera labad” nenodod savu pieredzi un pārlicību.” Šie Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsekretāra Dāga Hammaršelda vārdi joprojām ir atgādinājums visai demokrātiskajai pasaulei. Pārāk ilgi šo padomu demokrātiskā pasaule ignorēja. Tagad mēs nedrīkstam nedz pagurt, nedz mīļā miera vārdā nodot mūsu vērtības un mūsu principus. Tas ir mūsu pašu un visu brīvo un demokrātisko pasaules valstu sabiedrību dēļ.

Diemžēl pasaulē un arī Eiropā ir valstis, kas pēc pilna mēroga neizprovocētā Krievijas iebrukuma Ukrainā turpina izpatikt agresoram – Krievijai. Šādi centieni ir amorāli un nejēdzīgi.

Krievijas režīms vairs neslēpj savu zvērīgo seju. Beztiesiskums, terors, vardarbība un nāve kopsolī ar šovinistisku imperiālismu ir divdesmit pirmā gadsimta Krievijas režīma Molotova kokteilis un šī režīma vizītkarte pasaulē.

Zaporižjas, Doneckas, Luhanskas un Hersonas apgabali, tāpat kā Krima un Sevastopole ir starptautiski atzītas Ukrainas teritorijas. Latvija nekad neatzīs šo teritoriju nelikumīgo aneksiju no Krievijas puses. Ukrainai kā jebkurai valstij ir legītimas tiesības uz

pašaizsardzību. Ukrainai ir tiesības ar militāru spēku atjaunot savu teritoriālo integritāti tās starptautiski atzītajās robežās.

Mēs visi vēlamies ātru Ukrainas uzvaru un Krievijas sagrāvi, tomēr mums ir jāsaprot, ka cīņa būs gara, nežēlīga un ilgstoša. Mēs nedrīkstam atslābt un pagurt. Mēs turpināsim atbalstīt Ukrainu. Pašlaik tā ir Latvijas un visas Eiropas aizsardzības pirmā līnija.

Krievijas iebrukums Ukrainā ir skaudrs atgādinājums mums pašiem. Ja turpmāk vēlamies aizstāvēt brīvu, demokrātisku un starptautiskajās tiesībās balstītu pasaules kārtību, mums ir skaidri jāiestājas par šiem principiem un tiesībām. Šo interešu un vērtību vārdā ir arī dārgi jāmaksā – šī vārda visplašākā izpratnē.

Mēs aicinām mūsu sabiedrotos un partnerus sniegt visa veida palīdzību Ukrainai. Mēs aicinām demokrātiskās lielvaras apgādāt Ukrainu ar tankiem, pretgaisa aizsardzības iekārtām un munīciju. Ar visu, kas nepieciešams Ukrainai. Mēs esam pateicīgi ASV un Vācijai par atbildīgo lēmumu nosūtīt Abram un Leopard tankus.

Mēs sakām lielu paldies tiem, kas jau daudz darījuši, apbruņojot un ekipējot Ukrainas armiju. Bet ir karš. Tas ir nežēlīgs un prasa lielus resursus. Palīdzība ir jāturpina.

Dāmas un kungi!

Teju katru reizi, uzstājoties Saeimā ar ārpolitikas ziņojumu, esmu teicis, ka Latvijas ārpolitiskās intereses ir nemainīgi skaidras. Tās ir Latvijas valsts neatkarības nodrošināšana, mūsu valsts suverenitātes stiprināšana un sabiedrības labklājība. Šogad šiem vārdiem ir vēl skaudrāka jēga kā jebkad. Lai šīs intereses īstenotu, mēs rīkosimies šādi.

Mēs stiprināsim savu aizsardzību un darīsim visu, lai Latvijā būtu ilgstoša mūsu sabiedroto klātbūtne.

Mēs sniegsim Ukrainai visu iespējamo atbalstu – politisku, militāru, ekonomisku, juridisku un arī morālu.

Mēs strādāsim pie Krievijas un Baltkrievijas tālākas starptautiskās izolācijas, paplašinot sankciju politiku.

Mēs stiprināsim sadarbību ar Amerikas Savienotajām Valstīm, Kanādu un Apvienoto Karalisti, bet jo īpaši ar mūsu reģiona partneriem – Poliju, Baltijas un Ziemeļvalstīm.

Mēs iestāsimies par spēcīgu Eiropas Savienību, jo tikai efektīva Eiropas Savienība spēj sevi aizsargāt un palīdzēt Ukrainai.

Mēs veicināsim mūsu valsts ekonomisko transformāciju, sniedzot atbalstu Latvijas uzņēmējiem jaunu eksporta tirgu apgūšanā.

Godātie deputāti!

Pateicoties Latvijas sabiedrībai, valsts institūcijām, pašvaldībām un Latvijas nevalstiskajām organizācijām, 2022. gadā Latvija kļuva par vienu no vadošajām pasaules valstīm, kas sniegusi būtisku atbalstu Ukrainai. Šobrīd sniegtais Latvijas atbalsts Ukrainai ir vairāk nekā 410 miljoni eiro.

Vēlos pateikties visiem, kuri pērnajā gadā sniedza pašreizējai palīdzību Ukrainai, ziedoja un atvēra savu māju durvis bēgļiem. Jūs ne tikai palīdzat Ukrainai, bet arī stiprināt mūsu Latviju. Paldies par to!

Latvijas ārlietu dienests iestāsies par tālāku Eiropas Savienības finanšu atbalsta Ukrainai turpināšanu, palīdzot nosegt arī finansiālās vajadzības valsts funkciju veikšanai. Arī šogad Latvija Čerņihivas apgabala rekonstrukcijā Ukrainā ieguldīs piecus miljonus eiro, īpašu uzmanību pievēršot steidzamajām rekonstrukcijas prioritātēm – kritiskās infrastruktūras, uzņēmējdarbības un mājokļu atjaunošanai.

Cienītās deputātes, godātie deputāti!

Aizvadītajā gadā Krievija pilnībā sagrāva līdzšinējo Eiropas drošības arhitektūru. Krievijas karš pret Ukrainu sniedza biedējoši skaidru perspektīvu drošības jautājumiem, kas ir ne tikai Baltijas reģiona, bet visas eiroatlantiskās telpas un globāls risks.

Krievija joprojām ir nopietnākais un tiešākais drauds Ziemeļatlantijas līguma organizācijai jeb NATO. Mūsu reakcija uz Krievijas agresiju ir labāka sagatavotība un noturība, kā arī stingra atturēšana un aizsardzība.

Baltkrievija turpina īstenot hibrīdaktivitātes uz mūsu valsts robežas. Aleksandra Lukašenko nelegitīmais režīms saviem mērķiem izmanto trešo valstu pilsoņus, veicinot to nelikumīgu robežas šķērsošanu. Mēs turpināsim apņēmīgi rīkoties, lai nodrošinātu Latvijas, NATO un Eiropas Savienības ārējās robežas drošību, ievērojot humanitāros apsvērumus, palīdzot tiem cilvēkiem, kam tas ir nepieciešams.

Mums jāsamazina Latvijas ievainojamība, palielinot ieguldījumu aizsardzībā. Latvija turpinās investēt militāro spēju un infrastruktūras attīstībā, lai stiprinātu NATO austrumu flangu, un ir pateicīga sabiedrotajiem par to klātbūtni Latvijā.

Jau pirmajās Krievijas agresijas dienās pret Ukrainu tika pieņemti sabiedroto lēmumi stiprināt NATO Austrumu flanga drošību. Paldies mūsu NATO partneriem, kas ļoti īsā laikā ir papildus izvietojusi sabiedroto spēkus arī šeit – Latvijā.

NATO Madrides samitā tika politiski nostiprināti būtiskākie lēmumi par NATO aizsardzības veidošanu ap principu, kas liegs agresijas iespēju jau no pirmās minūtes vai metra. Šogad jūlijā NATO Viļņas samits būs svarīgs atskaites punkts, kurā kopīgi izvērtēsim progresu šo mērķu sasniegšanā. Spēcīga Ukraina un spēcīgs NATO, kas

darbojas pozitīvā sinerģijā ar Eiropas Savienību, būs pamats nākamajai Eiropas drošības arhitektūrai.

Ekselences, dāmas un kungi!

Latvija un Eiropa ir tik stipra, cik stipri ir tās pilsoņi. Tādēļ Latvija šogad strādās un atbalstīs Eiropas Savienības noturības, efektivitātes un ietekmes tālāku stiprināšanu.

Latvijas interesēs ir stiprināt Eiropas Savienības ekonomisko patstāvību, veidojot ilgtspējīgu enerģētisko politiku, īstenojot klimatneitralitātes politiku, stiprinot vienoto tirgu, attīstot tālāku digitalizāciju un savienojamību, efektīvi izmantojot atveseļošanās instrumentu un pilnveidojot brīvās tirdzniecības līgumu tīklojumu.

Šogad Eiropas Savienībā ir jāturpina strādāt pie alternatīviem dabasgāzes piegādes ceļiem un jāizveido dabasgāzes tirgus ar stabilu un pieejamu resursa cenu.

Latvijas interesēs ir arī stabilitāte, drošība un ilgtspējīga attīstība Eiropas Savienības ģeogrāfiski tuvos reģionos. Tādējādi Latvijas ārpolitikas uzmanība būs fokusēta uz sadarbības veicināšanu un atbalsta sniegšanu šo reģionu valstīm, primāri izmantojot Eiropas kaimiņu politikas instrumentus.

Esam pierādījuši, ka spējam aizstāvēt ne tikai valsts robežas, bet arī mūsu informācijas vidi. Dezinformācija ir viens no Krievijas valdības piekoptajiem agresijas instrumentiem. Tās propagandas rīkiem nav vietas ne Latvijā, ne citviet Eiropā.

Šodienas pasaulē vēsture ir kļuvusi par vienu no galvenajiem rīkiem demokrātisko vērtību un ģeopolitiskās uzvedības ietekmēšanai. Nozīmīgs Krievijas militārā iebrukumu pavadošais process ir mēģinājumi skaidrot tā mērķus, kas balstīti sagrozītā un melīgā vēstures izpratnē.

Latviju un Eiropu kopumā, mieru pasaulē ne tik daudz apdraud Krievijas veiktās informatīvās operācijas, cik izkropļotā realitāte pašā Krievijā – vēsturiskā revizionisma sētos draudus mēs redzam gan šībrīža iebrukumā Ukrainā, gan arī iepriekš – Krimas okupācijā, iebrukumā Gruzijā un citos mūsdienu konfliktos.

Tādēļ Latvija arī turpmāk pieliks visus pūliņus, lai starptautiskā vidē lēmumu pieņemšana balstītos uz patiesību un taisnīgumu, gan šī brīža situācijas vērtējumos, gan arī tās vēsturiskās veidošanās izpratnē.

Uz Krievijas propagandas un dezinformācijas vilni, kas pavadīja pilna mēroga iebrukumu Ukrainā, reaģējām izlēmīgi, bet vienlaikus arī tiesiski. Arī Eiropas Savienībā iestāsimies par iespēju vērsties pret trešo valstu informācijas manipulācijām un iejaukšanos mūsu demokrātiskajos procesos.

Vārda brīvība nav apšaubāma un nav aizstumjama otrajā plānā. Nelīdzināsimies autoritārajām kaimiņvalstīm, kuru valdībām cenzūra un informācijas kontrole ir iecienītākā

metode. Latvijai vārda brīvība, mediju neatkarība, atvērts, brīvs, globāls un drošs internets ir priekšnosacījums sabiedrības noturībai, īpaši šodienas apstākļos. Neatkarīgo mediju darbs vājina atbalstu agresijas karam Krievijas sabiedrībā, kā arī palīdz uzturēt cerību uz demokrātisku attīstību mūsu kaimiņvalstī.

Cienītās deputātes, godātie deputāti!

Līdz ar drošības vides izmaiņām, ciešāka reģionālā sadarbība vairs nav tikai politiskās izvēles jautājums. Tā ir kļuvusi par absolūtu nepieciešamību. Atbildes un risinājumi mūsu draudiem un izaicinājumiem rodami tikai reģiona valstu rīcības koordinācijā.

Šogad Latvija prezidēs Eiropas Padomes Ministru komitejā un koordinēs Baltijas–Ziemeļvalstu sadarbības formātu. Un šogad sāksies Latvijas lobija kampaņas aktīvās fāze, kandidējot uz vietu ANO Drošības padomē.

Latvijas prezidentūras Eiropas Padomes prioritāšu centrā būs demokrātijas un likuma varas stiprināšana, īpaši veicinot Eiropas Cilvēktiesību tiesas autoritāti un efektīvu tās spriedumu izpildi dalībvalstīs. Otra prioritāte būs vārda brīvības, žurnālistu drošības un Eiropas Padomes digitālās darba kārtības veicināšana un atbalsta sniegšana Eiropas Padomes reformu procesam.

Mūsu ekonomiskā izaugsme, noturības stiprināšana un aizsardzība ir efektīvāk īstenojama ciešākā sazobē ar reģiona valstīm – Baltijas valstīm, Ziemeļvalstīm, Poliju un Apvienoto Karalisti.

Šogad Ārlietu ministrija no Lietuvas kolēģiem pārņēmusi Baltijas un Ziemeļvalstu sadarbības koordināciju. Tieši uz šiem mūsu kopīgai drošībai kritiskajiem jautājumiem liksim uzsvāru, virzot Baltijas valstu un Ziemeļvalstu jeb NB8 sadarbību 2023. gadā.

Somijas un Zviedrijas pievienošanās NATO pavērs jaunas reģionālās sadarbības iespējas un neapšaubāmi ir pozitīva ziņa reģionam un aliansei. Vienlaikus redzam nepieciešamību reģionālā līmenī koordinēt kopīgu rīcību tālākai Krievijas starptautiskai izolācijai, sankciju pastiprināšanai un Krievijas noziegumu atbildības jautājuma virzīšanai.

Dāmas un kungi!

Latvija kandidē uz ANO Drošības padomes nepastāvīgo vietu 2026.–2027. gada termiņam. Ir pamatots jautājums: kāda jēga Latvijai piedalīties vēlēšanās, kuras notiks 2025. gadā, ja ANO Drošības padome ir strupceļā, un tā nespēj atbildēt Krievijas agresijai pret Ukrainu.

Starptautiskās sistēmas pamatā joprojām ir valstu suverenitāte, valstu vienlīdzība, neiejaukšanās iekšējās lietās, valstu teritoriālā nedalāmība, strīdu mierīga risināšana un starptautiskās tiesības. Visi šie principi ir iestrādāti ANO Statūtos. Starptautiskā kārtība un ANO efektivitāte ir nesaraujami saistītas un otrādi.

Jebkādi centieni stiprināt spēkā esošo uz noteikumiem balstīto kārtību un aizsargāt cilvēktiesību un demokrātijas principus stiprina ANO un tuvina mūs situācijai, kurā ANO ierobežojumi tiek pārvarēti un tās iekšējais potenciāls tiek atraisīts.

Demokrātiskās pasaules kolektīvajai gribai un centieniem jābūt vēršot uz ANO stiprināšanu, nevis tās noliegšanu, pamešanu vai asu kritizēšanu, aizmirstot, ka risinājumi ir pašu valstu rokās.

Tas ir iemesls, kāpēc Latvijas kandidēšana uz ANO Drošības padomes nepastāvīgā locekļa vietu iegūst pavisam jaunu nozīmi, nevis to zaudē. Latvijas dalība šajā institūcijā sniegs iespēju aizstāvēt tiesiskumā balstītu starptautisko sistēmu un demokrātiskās vērtības, palīdzēt līdzīgi domājošām valstīm, kā arī akcentēt jautājumus, kas aktuāli Latvijas un Baltijas reģiona drošībai.

Ir svarīgi ne tikai stingri nosodīt Krievijas militāro agresiju pret Ukrainu visos iespējamajos starptautiskajos formātos, bet arī strādāt, lai nodrošinātu, ka Krievija tiek saukta pie atbildības par saviem noziegumiem un rupjajiem starptautisko tiesību pārkāpumiem.

Latvija atbalsta un aktīvi piedalās centienos izveidot īpašu tribunālu Krievijas agresijas nozieguma izmeklēšanai un iztiesāšanai. Nevienam starptautiskam mehānismam šobrīd nav tiesību izmeklēt un iztiesāt agresijas noziegumus. Tādēļ jau pērnā gada 6. aprīlī Latvija ANO Starptautiskajā tiesā iesniedza paziņojumu par iesaistīšanos trešās puses statusā lietā "Ukraina pret Krievijas Federāciju". Tā bija pirmā reize Latvijas vēsturē, kad Latvija īstenoja savas Starptautiskās tiesas Statūtos ietvertās tiesības. Īpaša tribunāla izveide nav vienkārša, taču plašs politiskais atbalsts ir nepārprotams signāls Krievijai, ka nesodāmība netiks pieļauta

Godātie sēdes dalībnieki!

Pandēmijas un Krievijas izraisītā kara ietekmē daudziem Latvijas uzņēmējiem lika mainīt piegāžu ķēdes gan izejvielu ieguvē, gan eksporta ģeogrāfijā un pārorientēties uz citiem tirgiem. Latvijas ārlietu dienesta uzdevums ir sniegt atbalstu tirdzniecības dažādošanā. Viens no spēcīgākajiem instrumentiem ir Eiropas Savienības brīvās tirdzniecības nolīgumu tīkls, kas atvieglo uzņēmēju pieeju trešo valstu tirgiem. Tādēļ šogad ārlietu dienests turpinās atbalstīt uzņēmējus jaunu tirgu apgūvē, galvenokārt, fokusējoties uz Austrāliju un Jaunzēlandi, Āfriku, kā arī Latīņamerikas valstīm.

Latvijai ir jāizmanto Pasaules Tirdzniecības organizācijas un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas jeb OECD dotās iespējas. Kā prioritāras eksporta veicināšanā patlaban ir izvirzītas nozares ar augstu pievienoto vērtību – biomedicīna, viedie materiāli, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, būvniecība, farmācija un citas. Savukārt investīciju piesaistē galvenais uzsvars akcentēts uz investoriem no OECD valstīm, piesaistot ieguldījumus zināšanu ietilpīgās nozarēs.

Kamēr Krievija turpina karu Ukrainā un ir okupējusi visas tās teritorijas, Latvija saglabā nemainīgu pozīciju par stingru sankciju politikas turpināšanu pret Krieviju. Eiropas

Savienība jau ir spērusi soļus lielākai harmonizācijai attiecībā uz sankciju ievērošanu un atbildību par to neievērošanu. Sankciju piemērošanas prakse Eiropas Savienības dalībvalstīs atšķiras, tostarp, pieredzes trūkuma vai pārvaldības sistēmas negatīvības dēļ. Tādēļ ir būtiski strādāt pie vienotas prakses ieviešanas, novēršot sankciju apiešanu.

Latvija sankciju pārvaldībai bija gatavāka nekā virkne citu valstu, jo izdarījām savus mājas darbus iepriekšējos gados. Latvija strādā pie vēl niansētākas sankciju pārvaldības sistēmas, jo esošo sankciju piemērošana ir bezprecedenta savā apjomā.

Sankciju ievērošanā ir nepieciešama nelokāma nostāja – neatbalstīt agresoru ekonomiski, neiesaistīties sankciju apiešanā. Tā ir mūsu katra paša atbildība vispirms – apzināties, ka jebkura sīkmanība un viltība, apejot sankcijas, var maksāt dārgi ne tikai personīgi, bet arī globāli.

Dāmas un kungi!

Mums ir plaša un sazarota diaspora, kas ir liels mūsu potenciāls. Līdzās valodai, kultūrai un tradīcijām aktīvāk jāatbalsta uzņēmīgie cilvēki diasporā, kas var dot reālu pienesumu Latvijas tautsaimniecības attīstībai. To skaidri diktē gan ģeopolitiskā situācija, gan tās izraisītie satricinājumi globālajā ekonomikā.

Latvijas diasporā jau šobrīd esam apzinājuši augstas raudzes starptautiskajās organizācijās un uzņēmumos strādājošos profesionāļus. Viņi ir izteikuši nepārprotamu gatavību ar savām zināšanām un pieredzi piedalīties valsts attīstībā. Tuvākajā nākotnē ir jārada visi priekšnoteikumi, lai veidotu ciešu valsts un šo profesionāļu sadarbību, nodrošinot talantu piesaisti un zināšanu pārnesi.

Raugoties nākotnē jāapzinās, ka diasporas saiknes saglabāšanai ar Latviju arvien lielāka loma ir jaunatnei. Mūsdienu globalizācijas apstākļos, tā diemžēl ir visvairāk pakļauta asimilācijai, tādēļ 2023. gadā darbu ar jaunatni, atbalstu tās veidotiem projektiem un jaunatnes pašorganizēšanās veicināšanai izvirzām kā vienu no galvenajām diasporas politikas prioritātēm.

Ekselences, dāmas un kungi!

Latvijas ārlietu dienesta sasniegtie rezultāti un sniegums lielā mērā balstās uz tās cilvēkiem – diplomātiem. Gan pandēmija Covid-19, gan karš Ukrainā ir atstājis būtisku ietekmi uz Latvijas diplomātu un konsulāro amatpersonu darba apjomu un kvalitatīvu funkciju veikšanu. Tādēļ pirmo reizi šo Saeimas ārpolitikas debašu vēsturē aicinu Saeimas deputātus diskusijās par 2023. gada valsts budžetu, atbalstīt Latvijas ārlietu dienesta lūgtās prioritātes, īpaši stiprinot personāla kapacitāti.

Esam pateicīgi Ministru kabinetam par izpratni un atbalstu, bet galavārds pieder Saeimai. Šajā dienā, 26. janvārī, tieši pirms simtu diviem gadiem, Latvijas valsts tika starptautiski atzīta *de iure*. Tas nav iedomājams bez mūsu valsts dibinātāju stingras apņēmības un ticības jaunajai Latvijas valstij.

Mūsu paaudzes uzdevums ir nosargāt Latvijas valstiskumu starptautiskās lietās. Kopdarbā mēs to spēsīm.

Latvijas Republikas starptautiskās atzīšanas simtu otrajā *de iure* gadskārtā, vēlos pateikties Latvijas diplomātiem un diplomātiskā dienesta darbiniekiem, Saeimas deputātiem, kolēģiem Ministru kabinetā un mūsu ārvalstu draugiem par līdzšinējo sadarbību.

Paldies visiem, kas ikdienā ar savu darbu stiprina Latvijas Republiku. Būsim stipri un vienoti ar Latviju. Slava Ukrainai! Saules mūžu Latvijai!

Paldies par uzmanību!